

BOSHLANG`ICH SINIF O`QUVCHILARDA IJODIY FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH

Eshpo`latova Jang`il Eshanqulovna

Termiz davlat pedagogika instituti

“Boshlang`ich ta`lim metodikasi” kafedrasida o`qituvchisi

To`laganova Baxtigul Shopoatovna

Termiz tuman 4-sonli umumiy o`rta ta`lim maktabi boshlang`ich sinf o`qituvchisi

Annontatsiya; Mazkur maqolada boshlang`ich sinf o`quvchilaridagi kreativ qobiliyatlarni rivojlantirish maqsadida foydalanish lozim o`qituvchi vazifalari haqidagi kerakli ma'lumotlar va manbalar keltirib o`tilgan. Maqolada berilgan ma'lumotlar asosida o`qituvchilar va ota-onalar o`zilar uchun kerakli tavsiyalarni olishlari mumkin.

**Kalit so`zlar:** ta`lim, metodika, tafakkur, kreativlik, belgi, mashq, fikrlash, ijodkorlik, fikrlash, erkinlik.

This article provides the necessary information and resources on teacher responsibilities that should be used to develop creative skills in primary school students. Based on the information provided in the article, teachers and parents can get the advice they need.

Keywords: education, methodology, thinking, creativity, character, exercise, thinking, creativity, thinking, freedom.

Shaxsning kreativligi uning tafakkurida, muloqotida, his-tuyg`ularida, muayyan faoliyat turlarida namoyon bo`ladi. Bolalarda kreativlikni rivojlantirishda quyidagilarga e`tibor qaratish zarur: Boshlang`ich maktab yoshidagi bolalar badiiy ijod qilishni juda yaxshi ko`radilar. Bu bolaga o`z shaxsiyatini eng to`liq erkin shaklda ochib berishga imkon beradi. Barcha badiiy faoliyat faol tasavvurga, ijodiy fikrlashga asoslanadi. Ushbu funktsiyalar bolaga dunyoning yangi, g`ayrioddiy ko`rinishini beradi. Ular tafakkurni, xotirani rivojlantirishga hissa qo`shadi, uning individual hayotiy tajribasini boyitadi, bu esa tasavvur va ijodiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi. Kichik maktab yoshi – bu bolaning hayotidagi muhim o`zgarishlar davri, bu maktabga qabul qilish paytiga qarab belgilanadi, bu taxminan 6-7 yoshdan 9-10 yoshgacha bo`lgan davr. Ushbu davrda bolaning

jismoniy va psixofiziologik rivojlanishi sodir bo‘lib, tizimli ravishda o‘rganish imkoniyatini beradi. Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish samaradorligi, asosan, vazifa tuzilgan materialga bog‘liq. Boshlang‘ich sinf darsliklarini tahlil qilish shuni ko‘rsatdiki, ulardagi ijodiy vazifalar asosan “shartli ijodiy” bilan bog‘liq bo‘lib, uning mahsuli insholar, bayonotlar, rasmlar, hunarmandchilik va hk. Ba’zi vazifalar talabalarning intuitivligini rivojlantirishga qaratilgan; bir nechta javob variantlarini topish, qarama-qarshiliklarni bartaraf etishni talab qiladigan ijodiy topshiriqlar maktablarda qo‘llaniladigan dasturlarning hech biri tomonidan taqdim etilmaydi. Taklif etilayotgan vazifalar kichik o‘quvchilarning ijodiy faoliyatida intuitiv protseduralarga asoslangan usullardan foydalanishni o‘z ichiga oladi (masalan, variantlarni sanash usuli, morfologik tahlil, o‘xshashlik va boshqalar). Modellashtirish, resursga yondoshish, xayol qilishning ba’zi usullari faol qo‘llaniladi. Ammo dasturlarda ushbu usullardan foydalangan holda o‘quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini maqsadli rivojlantirish ko‘zda tutilmagan.

Ayni paytda, maktab o‘quvchilarining ijodiy qobiliyatlarini samarali rivojlantirish uchun evristik usullardan foydalanish ijodkorlikning algoritmik usullaridan foydalanish bilan birlashtirilishi kerak. Adabiyotni tahlil qilish asosida (G.S. Altshuller, V.A.Buxvalov, A.A.Gin, M.A.Danilov, A.M. Matyushkin va boshqalar) ijodiy vazifalarga qo‘yiladigan quyidagi talablarni ajratish mumkin:

- Ochiqlik (muammoli vaziyat yoki ziddiyatning mazmuni);
- Shartning tanlangan ijod usullariga muvofiqligi;
- Turli xil echimlarni topish imkoniyati;
- Hozirgi rivojlanish darajasini hisobga olgan holda;
- Talabalarning yosh xususiyatlarini hisobga olish.

Ijodiy vazifalar tizimi uchun tarkibni tanlashda ikkita omil hisobga olindi:

1. Kichik maktab o‘quvchilarining ijodiy faoliyati asosan jamiyat tomonidan hal qilingan muammolar bo‘yicha amalga oshiriladi,
2. Boshlang‘ich maktab predmetlari mazmunining ijodiy imkoniyatlari.

Zamonaviy tadqiqotchilarning fikriga ko‘ra, bolalarning ijodiy faoliyatini rivojlantirishning eng muhim pedagogik shartlari quyidagilardir:

- Faoliyatning mohiyatini o‘zgartirish;
- Bolalarning ta’lim faoliyatida xayrixohlik muhiti;
- Jamoaning shakllanishi.

Badiiy va ijodiy faoliyatni tashkil qilishda o'qituvchi va talaba o'rtasidagi o'zaro ta'sir strategiyasini tanlash muhimligini esga olish lozim. Amalda, tadqiqotchilar ta'kidlaganidek, o'zaro ta'sir strategiyasini tanlashda odatda ikkita usul qo'llaniladi:

- tashqi tomondan rivojlanish, shaxsning ichki dunyosiga aralashish sifatida, unga ishlab chiqilgan usullar, faoliyat normalari va xatti-harakatlarini yuklash;
- faollik, mustaqillik, mas'uliyatni rag'batlantirish, shaxsga hurmat ko'rsatish, unga xos bo'lgan imkoniyatlarni ochib berish, ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish kabi ichki tomondan rivojlanish.

Ijodkor kishiga xos bo'lgan bu xususiyatlar faqat demokratik muloqot uslubi tufayli shakllanadi. Bunday holda, o'qituvchi insonning individual xususiyatlarini, uning tajribasini, ehtiyojlari va imkoniyatlarining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga oladi, shuningdek, u baholashda ob'ektiv, bolalar bilan aloqada ko'p qirrali va tashabbuskor bo'lishi kerak. Eng samarali – bu ijodiy faoliyatga qo'shma ehtirosiga asoslangan muloqot. Ushbu uslubning asosini o'qituvchining yuqori professionalligi tashkil etadi. Zero, ijodiy izlanishga bo'lgan ishtiyoq nafaqat kommunikativ faoliyat natijasidir, balki umuman ko'proq darajada pedagogik faoliyatga bo'lgan munosabat natijasidir. Ko'pgina o'qituvchilarning fikriga ko'ra, maktab o'quvchilarining badiiy va ijodiy faoliyatini tashkil qilishning eng muhim sharti – bu nafaqat qiziqishni, nostandart echimlarga bo'lgan didni, ahamiyatsiz fikrlash qobiliyatini rivojlantirish bilan emas, balki yangi va g'ayrioddiy narsalarni idrok etishga tayyorlikni rivojlantirish, ulardan foydalanish va amalga oshirish istagi bilan yaratilgan ijodiy muhitni yaratishdir.

Xulosa; Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilarning ijodiy faoliyatini rivojlantirish uchun turli shart-sharoitlarni yaratish muhim ahamiyat kasb etadi. Buning uchun ta'lim talablarini aniqlash va shu talablar asosida uning ustuvor qo'nalishlarini izlanuvchi ta'lim, muammoli vaziyatlar yaratish va ta'limga texnologik yondashuv asosida tashkil etilishi o'quvchilar ijodiy faoliyatini rivojlantirishning samaradorligiga zamin tayyorlaydi. Boshlang'ich ta'lim o'quvchilar bilim olishining poydevori hisoblanar ekan, mazkur sinfdan boshlab, o'quvchilarda ijodiy faoliyatni rivojlantirishni taqozo etadi. Shunday ekan o'quvchilarda ijodkorlik, ijodiy faoliyatni rivojlantirish lozimligi kun tartibidagi muammo bo'lib qoldi. Zero, 1-4 sinf o'quvchilarida ijodiy faoliyatni rivojlantirishda o'quvchilarning yosh xususiyatlarini e'tiborga olish, ta'limni samarali tashkil etishda darslarni noan'anaviy tarzda o'tkazish, darslarda

innovatsion metodlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. O‘quvchilarida ijodiy faoliyatni rivojlantirish ularni har tomonlama yetuk bo‘lishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Mirziyoyev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - T.: “O‘zbekiston”, 2017 yil, 488 bet.
2. Mirziyoyev SH.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: “O‘zbekiston”, 2016 yil, 56 bet.
3. Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari” moduli bo‘yicha o‘quv-uslubiy qo‘llanma. :- Toshkent 2015,40 bet
1. 4.Alieva E.G. Ijodiy qobiliyat va uning rivojlanish shartlari // Ta’lim faoliyatini psixologik tahlil qilish M.: IPRAN. 1991.
4. Zhangil ESHPULATOVA. CRITERIA FOR DEVELOPMENT OF CREATIVE THINKING ABILITY OF PRIMARY CLASS STUDENTS. *World Bulletin of Social Sciences*, 27, 1-5.
2. 6.Eshpulatova Jang‘Il Eshonqulovna. (2023). METHODOLOGY OF DEVELOPMENT OF CREATIVE SKILLS OF PRIMARY CLASS STUDENTS. *International Journal of Pedagogics*, 3(03
3. Nilufar BOYNAZAROVA. (2023). NATURE AND HUMAN HARMONY IN PERSONAL MORAL DEVELOPMENT. *World Bulletin of Social Sciences*, 27, 6-9. Retrieved from <https://scholarexpress.net/index.php/wbss/article/view/3219>
4. Nilufar Boynazarova. (2023). ISSUES OF ENVIRONMENTAL PROTECTION AND FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE OF PRIMARY CLASS STUDENTS. *World Bulletin of Social Sciences*, 27, 10-12. Retrieved from <https://scholarexpress.net/index.php/wbss/article/view/3220>
5. Nilufar Boynazarova. (2023). FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE IN PRIMARY CLASS STUDENTS. *Open Access Repository*, 9(10), 99–102. Retrieved from <https://oarepo.org/index.php/oa/article/view/3553>
6. Boynazarova , N. (2023). BOSHLANG‘ICH SINFLARDA BUGUNGI KUNDA MATEMATIK SAVODXONLIKNI SHAKLLANTIRISH. *Interpretation and Researches*, 2(1). извлечено от <https://interpretationandresearches.uz/index.php/iar/article/view/960>
7. Erdanova Zamira Olimovna. (2023). ILLUMINATION OF THE PROBLEM OF USING THE PEDAGOGICAL APPROACHES OF AL-HAKIM AT-TERMIZI IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM. *World Bulletin of Social Sciences*, 27, 13-17. Retrieved from <https://scholarexpress.net/index.php/wbss/article/view/3221>